

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΛΟΥΤΡΩΝ ΑΙΔΗΨΟΥ

Αμαλία Αν. Καραπασχάλιδου

Αρχαιολόγος

Η Αρχαιολογική Συλλογή Λουτρών Αιδήψου στεγάζεται ήδη από το 1987 στο νέο υδροθεραπευτήριο της πόλης, ιδιοκτησίας του ΕΟΤ, που γειτνιάζει με το παλιό υδροθεραπευτήριο «Άγιοι Ανάργυροι», στην παραλιακή οδό της λουτρόπολης. Η μικρή έκθεση των αρχαίων αντικειμένων φιλοξενείται σε μία αίθουσα, στον πρώτο όροφο του μοντέρνου κτηρίου που μας παραχωρήθηκε από τον ΕΟΤ, ενώ ογκώδη γλυπτά, ανάγλυφα, βάθρα κ.ά. παρουσιάζονται στο χώρο υποδοχής στο ισόγειο, αλλά και στον εξωτερικό χώρο της κεντρικής εισόδου. Η Συλλογή είναι ανοικτή για το κοινό τρεις ημέρες την εβδομάδα (Τετάρτη, Παρασκευή και Κυριακή) και ώρες 10:00-15:00, η δε είσοδος είναι ελεύθερη.

Όλα τα αντικείμενα προέρχονται είτε από ανασκαφές οριστικού χαρακτήρα στην Αιδήψο είτε από παραδόσεις ιδιωτών ή περισυλλογές που αφηγούνται την ιστορία της Αιδήψου ή Λιψού, που ήταν πολύ γνωστή και κατά την αρχαιότητα, λόγω των ιαματικών πηγών της, με αποτέλεσμα να την επισκέπτονται σημαίνοντα πρόσωπα της εποχής εκείνης.

Μία σειρά από μεγάλου μεγέθους αρχιτεκτονικά μέλη υπάρχει στον αύλειο χώρο του Παλαιού Υδροθεραπευτηρίου «Άγ. Ανάργυροι», ο αρχιτεκτονικός τύπος του οποίου αποτελεί ωραίο δείγμα του είδους του.

Η Αιδήψος, όπως και η ευρύτερη περιοχή της, είχε αποικιστεί από τους Ίωνες υπό τον Έλλοπα, σύμφωνα με την παράδοση. Αναφέρεται στα *Μετεωρολογικά* του Αριστοτέλη (2.8.9) ο οποίος μιλάει για τα ιαματικά νερά της, ενώ ο Πλούταρχος (*Περί Φιλαδελφείας*, 17) μας πληροφορεί για την κοινωνική ζωή της που ήταν ιδιαίτερα ευχάριστη, αλλά και για την εξαιρετική τροφή που παρείχε με τα ψάρια και τα πτηνά. Ο γεωγράφος Στράβων (Χ 445) ακολουθώντας τον Δημήτριο Καλλαντιανό γράφει για τη σεισμικότητα της περιοχής. Η σεισμική αυτή δραστηριότητα είχε ως αποτέλεσμα να αποτυφλωθούν οι πηγές της Αιδήψου και των Θερμοπυλών και να καταβυθιστεί μέρος από τα Λαχαιδονήσια και το Κήναιο.

Οι ιαματικές πηγές ήταν, ως γνωστόν, αφιερωμένες στον Ηρακλή που λατρευόταν ιδιαίτερα στην Αιδήψο, την Ώρεο και άλλες περιοχές της Βόρειας Εύβοιας, αλλά και σε πολλές άλλες περιοχές του νησιού. Δεν είναι δε τυχαία η ύπαρξη τόσων λουτρικών συγκροτημάτων που διέθετε η σημαντική αυτή πόλη της αρχαιότητας, τα οποία καταλάμβαναν μεγάλα τμήματά της και, όπως προκύπτει από τα μέχρι τώρα αποτελέσματα των οριστικών ανασκαφών, κοσμούσαν με πολλά και ποικίλα αγάλματα.

Για παράδειγμα, το κυκλικό σχήματος λουτρό που ανόσκαψε ο αείμνηστος Γ. Αν. Παπαβασιλείου στις αρχές του προηγούμενου αιώνα έφερε στους χώρους του αγάλματα που παρουσιάζονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Χαλ-

κίδας, όπως ο περίφημος Αντίνοος και το γυναικείο άγαλμα του αϊθρίου του εν λόγω μουσείου. Πιθανώς απεικονίζει τη Ρωμαία Vibia Sabina, σύζυγο του αυτοκράτορα Αδριανού. Τα πιο πρόσφατα παραδείγματα είναι: α) αυτό που βρέθηκε το 1998 στην οδό Ομήρου (σε όχι μεγάλη απόσταση από το λουτρό του οικοπέδου Ίων. Δαλιανούδη που ανασκάψαμε το 1984-1985) με αφορμή αίτημα της αλυσίδας καταστημάτων ΓΑΛΑΞΙΑΣ για ανέγερση καταστήματος, και β) τμήμα λουτρού που αποκαλύφθηκε σε κάθητη οδό προς την Ομήρου, κατά τη διάρκεια παρακολούθησης του έργου της αποχέτευσης.

Η Αιδήψος αποτελούσε πόλο έλξης επισκεπτών για λουτροθεραπεία, όπως και σήμερα. Για το λόγο αυτό την επισκέφθηκε και ο Ρωμαίος Σύλλας, το 87 π.Χ. (Πλουτ., Σύλλας 1.26).

1. Προθήκη 1. Ευρήματα που συνδέονται με τις πρώιμες εκφάνσεις της ζωής της περιοχής.

2. Προθήκη 2. Κινητά ευρήματα πολλά από τα οποία βρέθηκαν στο οικόπεδο Ιωάν. Δαλιανούδη. Δεξιά πήλινα υφαντικά βάρη (γυνυθές).

3. Προθήκη 2. Πήλινοι λύχνιοι από την ανασκαφή του οικόπεδου Ιωάν. Δαλιανούδη.

5. Αρχιτεκτονικά μέλη (μαρμαρίνα κιονόκρανα και βάσεις κίωνων): εδώ εκπροσωπείται ο ιωνικός ρυθμός.

Ιστορικά αναφέρεται η αρχαία πόλη Δίον, σε γεγονικό ύψωμα της Αιδηψού, που ο Όμηρος τη μνημονεύει ως *Δίου αιπίυ πτολίεθρον* (Ιλ. Β 538), ότι συμμετείχε στην εκστρατεία της Τροίας. Ανασκαφικά δεν έχει πιστοποιηθεί.

Μια άλλη γεγονική πόλη ήταν αυτή που ίδρυσαν οι Αθηναίοι, γνωστή ως Αθηναία Διάδες.

Ο επισκέπτης της Αρχαιολογικής Συλλογής, προτού δραπεσκείσει το κατώφλι της εισόδου για να ανεβεί στη συνέχεια, στον πρώτο όροφο του κτηρίου, όπου βρίσκεται ο μικρός εκθεσιακός χώρος, προειδεύεται από τα βάρη και τα άλλα σγκώδη αρχαία, τα οποία βρίσκονται στην είσοδο. Στο χώρο υποδοχής του κοινού τα γλυπτά και τα ανάγλυφα διηγούνται την ιστορία της πόλης και τις λατρείες της. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό το ανάγλυφο με τα λαλούντα σύμβολα του Ηρακλή, τη λεοντή, το ρόπαλο και ένα φιδί ή τόξο (από την οικία Ιωαννίδη).

Στη μικρή αλλά περιεκτική αίθουσα της έκθεσης ξετυλίγεται μια μεγάλη διαδρομή όχι μόνο της Αιδηψού αλλά και της γύρω περιοχής (Γιάτριο, Αγ. Νικόλαος) και της πολισταφύλου Ιστιαίας. Τα αρχαία αντικείμενα αναπτύσσονται σε δύο προθήκες (1-2) ή εδράζονται σε βάρη. Υπάρχουν ακόμα πολύ πρώιμα παραδείγματα, όμως τα περισσότερα είναι κυρίως της ελληνιστικής εποχής και των αυτοκρατορικών χρόνων.

Επιτύμβιες στήλες και διάφορα αρχιτεκτονικά μέλη, όπως ιωνικά κιονόκρανα, βάσεις κίωνων, ψηφίσματα (με τιμητικό χαρακτήρα ή άλλο) μας πληροφορούν είτε για την πολιτειακή οργάνωση ή για πράξεις πολιτικού ή θρησκευτικού χαρακτήρα.

Ως περιόδους ακμής της Αιδηψού θεωρούνται οι ρωμαϊκοί αυτοκρατορικοί χρόνοι. Είναι μια πόλη πλούσια, σύμβολο της πολυτέλειας και σημαντικό πολιτιστικό κέντρο για την επαρχιακή αριστοκρατία. Οι επιγραφικές μαρτυρίες αναφέρονται στις αλλαγές της αστικής ζωής, που συνέβησαν και σε όλο τον ελλαδικό χώρο.

Η μεγάλη περίοδος ακμής της πόλης, όπως επιγραφικά γνωρίζουμε, είναι κυρίως ο 3ος και ο 4ος αιώνας μ.Χ..

Η ρωμαϊκή άρχουσα τάξη κυβερνά. Υπήρχε ρωμαίος κυβερνήτης και τοπικό κοινόν. Αιδηψίοι και Ιστιαίοι αφιέρωναν ανδριάντες στους ρωμαίους ευεργέτες τους. Φαίνεται λοιπόν πως οι Αιδηψίοι ακολούθησαν φιλορωμαϊκή πολιτική όπως και οι Χαλκιδείς, με τους οποίους είχαν σχέσεις άλλωστε, αλλά και με βιοιωτικές πόλεις.

Χαρακτηριστικό είναι ότι πολλά μέλη οικογενειών της άρχουσας τάξης των Αιδηψίων λάμβαναν το δικαίωμα του ρωμαίου πολίτη. Οι κάτοικοι της πόλης εκτός από την πολιτική, τις θρησκευτικές πράξεις και εκφράσεις, ασχολούνταν με την αλιεία, είχαν όμως και βιοτεχνικές δραστηριότητες που σχετιζόνταν με την υφαντουργία, γεγονός που προκύπτει από τα διάφορα υφαντικά βάρη, εργαστήρια παραγωγής αγνών, θα πρέπει όμως να ήταν και λιθοξοί, ανδριαντοποιοί.

Οι ενασχολήσεις με το εμπόριο θα βοηθούσαν στην ανταλλαγή αγαθών. Ο αριθ. 13 εξεπυθμένος αμφορέας προοριζόταν για τη μεταφορά υγρών προϊόντων.

Οι πληροφορίες μας για την πόλη σιγούν στα τέλη του 5ου ή του 6ου αιώνα μ.Χ. Λόγω μάλιστα επιδρομών από τη θάλασσα, οι κάτοικοι στα τέλη του 6ου ή στις αρχές ή τα μέσα του 7ου αιώνα αναζήτησαν ασφαλέστερο μέρος για να κατοικήσουν.